

דעות אחרונות

3.2.2010

יגאל סרנה • מלחמה

כמו דג נאש

כשאני שואל את צלם המלחמות פטריק שובל, כיצד חוֹר זר כן־אדם מאוּר אסון אל־חיים שלו, הוא מספר לי על הזֶ' מן שבו רבץ לצד צלם אחר בתעלה של חיילים עיראקים. זה היה כחומשהו ב־1980, בתחילתן של שמונה שנות מלחמת איראן־עיראק. פטריק היה אז כבן 30 והצלם הגרמני שלידו מבוגר ממנו ובעל משפחה. הם שכבו ליד מקלע עיראקי כבר וצילמו במשך חודש את ההסתערות של אלפי איראנים על הקווים של חיילי סדאם.

האיראים לא חרלו מלהגיע. רצון, צעקו לאללה וירו עד שנפלו מנאש המקלעים. "תחשבו פעמיים לפני שאתם מת־חילים איתם", אמר פטריק במין הערת שוליים. "הם מחזיקים בקוראן הקטן שתלוי על צווארם ורצים קדימה עד שהם חוט־פים כדור ומתים, או הורגים אותך".

"הכל היה מכוסה גופת סביב. שכבנו שם חודש בסירחון. אכלנו עם החיילים מה שהיה להם וישנו לידם על הארמה. יום אחר, כשהורמנו ראש לצלם עוד איזה גל מסתערים שנקצר במ־קלעים, הגיע מאחור בריצה חייל עיראקי עם מכשיר קשר וצד עק את שמו של הצלם ששכב לידו. החייל נשכב לידנו כדי לא להיפגע מכדור ואמר לו: הייתה הודעה מאשתך. הגרמני החוויה אשתך? בטח קרה משהו נורא אם הגיעה הודעה עד לפה".

החייל נשכב לידנו כדי לא להיפגע מכדור ואמר לו: הייתה הודעה מאשתך. הגרמני החוויה. אשתך? בטח קרה משהו נורא אם הגיעה הודעה עד לפה

פטריק וצולמו, יגאל סרנה, יחד עם צלם המלחמות פטריק שובל

מאותו רגע, בתוך כל הכאוס ומתקפת הנגד האיראנית שזוקה מיליוני בני אדם כולל ילדים לקרב, הראש שלו היה רק ביחה מהבית. הוא עשה הכל כדי להיחלץ מן התופת ול־מצוא דרך להגיע לכנרה, לאתר קו טלפון לחו"ל ולהתקשר הביתה. זה היה עולם בלי סלולריים, וגם טלפונים שמהם ניתן להתקשר לחו"ל היו נדירים בעיראק. פטריק מספר לי שצולם לצלם שמונה ימים עד שהגיע לבגדד, למלון עם שיחות חוץ, וחייג ורעד לאשתו.

כשאשתו ענתה, הוא נשם. לפחות היא בחיים. "מה עם הילדה?" שאל מיה. היתה לו בת אחת. "הילדה בסדר, למה אתה שואל?" התתה אשתו מעבר לקו. "כי מתקשרת לחפש אותי בתוך המלחמה", אמר לה. "אה", אמרה האשה בתקלה, "הילדה פשוט רצתה לדבר אִתך. הנה, דברי עם אבא".

"אבא", שמע הצלם את הדיבור שלו בוכה: "הרג שלי מת. אתה יכול לבוא הביתה?"

פטריק לא צוּחק כשהוא מספר לי על הצלם והרג של הילדה כבר חודש בלב יפו, 30 שנים אחרי. מאז עבר 32 מלחמות, אר־בע נשנים וארבעה מאור. והוא מכיר היטב את העולם של הארץ שבה אתה חוצה לפעמים תהום בין שני חלקי חיים. הצלם הגר־מני התקשר למערכת וביקש להפסיק. "אתה במשימה של 2,000 דולר ליום", אמר לו העורך, "המלחמה לא נגמרה".

"אני חיובי להגיע הביתה", אמר הצלם וטס. ברגע שנחת בעירו הלך ישר לתנות בעלי חיים. אחרי שבוע כבר שכב שוב בחפירה לצד פטריק בין הגופות, וסיפר לו איך הפתיע את הילדה עם שקית ובה דג חוש.

עכשו נמצא פטריק בישראל. מकिन עם במאית צרפתייה בשם אנה מיטון טרט על ישראל ומה עשה הסכסוך הקטל־ני לנשמתה. ■

אביעד קליינברג • בנק לאומי מסעודה תשלם

הזיכרון הישראלי דורש לעיתים רענון. יום הכיפור־רים הכולכלי שלנו התרחש לפני פחות מ־30 שנה. מש־בר מניית הבנקים שפרץ בספטמבר 1983 איים למוטט את המשק הישראלי. שנים ארוכות עסקו הבנקים הגדו־לים בישראל בוויסות (מילה יפה להונאה) מניו־יהם, מב־טיחים עלייה מתמדת ורצופה בערךן. אורחים פשוטים, ואפילו מסעודה משרדות, השקיעו את חסכונותיהם במ־ניות הללו, שהכל – גם שר האוצר – הבטיחו כ־הן הר־בר הבטוח ביותר בעולם, אמינות ממש כמו הודעותיו של דובר צה"ל. השקעה סולרית ובטוחה, הוכטח לאזרחים, בעוד הבועה הולכת ותופחת.

אלא שבעיות סופן להתפוצץ, וכך עלה גם בגורלה של הבועה הזאת. ומי שילם את מחיר הרמייה? כרגיל, הציבוה מסעודה משרדות שילמה את המחיר ומרוע לא? "הציבור מטוטמטם, ולכן הציבור ישלם", כפי שכתב שלום חנוך בשיר "מחכים למשיח". הציבור כילם אפוא.

המפקחת על הבנקים בשנת המשבח, אם במקרה שכ־תתם, הייתה גליה מאור. היא אמנם לא הייתה הקפטן של הטיטאניק, אבל המפקח על הבנקים, כפי שמרמו שמו, הוא התצפיתן האמור להתריע כ־הקרחון מגיע, כ־הס־פינה עלולה לטבוע. תפקידו של המפקח על הבנקים לה־גן על האינטרסים של הציבור.

כשהרבה מקומות די־יה בקטטרופה כזאת – הונאה של הציבור בקנה מידה קולוסלי במשמרת שלך – כדי להרוס קריירה. לא אצלנו. לפריט הבעייתי הזה בקורות החיים של מאור לא הייתה השפעה שלילית על המשך קריירה שלה. הבנקאים נענשו. שר האוצר יורם ארירוד ומנכ"ל המשדר עורא סדן נעלמו מן הוריה הציבורית. המפקחת על הבנ־קים נותרה על כנה. ארבע שנים בלבד אחרי פרישתה מה־תפקיד מונחה מאור, לתפקיד המשנה למנכ"ל בנק לאומי.

גליה מאור, שרתה כשרה הראשונה של הבנק הלאומי

גליה מאור, שרתה כשרה הראשונה של הבנק הלאומי

גליה מאור אינה אשמה, כמוכן. היא לא המציאה את כללי המשחק. היא רק חלק מאותה דילמה עתיקה, התווה מי ישמור על השומרים. אף אחד כנראה

גליה מאור, שרתה כשרה הראשונה של הבנק הלאומי

גליה מאור, שרתה כשרה הראשונה של הבנק הלאומי

לפני כשנתיים הזמין אותי יגאל כהן־אורגה, נגיד המכללה בא־ריאל, לבוא לבקר שם. כהן־אורגד חש, ובצדק, שיש לנו עמדות דומות. למושל, נגד רוח המכללת הפרטיות. קולגות דיברו בשב־זר כשר האוצר לשעבר, ואותי תמיד מסקרן להציץ לתוך מה שקו־רה בשטחים. אז נסעתי.

באריאל מצאתי אדם נמרץ, פוליטיקאי מנוסה, מ'פא־יניק' מהסוג הישן. מוציא ומביא. נחרתה במוחו הדרתו, חמוש במקטרת דולקת, בין מעבודות מדעי הטבע, שעל רלתותיהן מתנוססים של־טים ענקיים המתרעעים שהעישון אסור בהחלט. כמה חבר'מני וחי־ביב להתעלם מהוראות הבטיחות הבסיסיות.

כיוון שהביקור הקצר נועד להביא אותי לתמוך במכללה, אני מרגיש חירות לשתף את הציבור במסקנותיי: מכללת אריאל היא מוסד חינוכי עם כוונות חברתיות טובות, שקולט למשל עולים מאתיופיה ויש בו גם כמה חוקרים טובים. המכללה עושה מאמץ צים גדולים להיראות "אוניברסיטה", ובעיקר משמשת מוצב קרמי בכיבוש גבעות השומרון. אוניברסיטת מחקר היא לא.

רשימות הפרסומים של חברי המכללה בתחומים שיכולתי להעריך? היו רלים. המוסד מתפאר בכתבי־עת אקדמיים היוצאים לאור במכללה. התבקשתי להתפעל והתרשמתי שמדובר בכת־בי־עת חובבניים. כנס אקדמי באריאל נשא את הכותרת "מחקרי יהודה ושומרון". הרצאה מדעית טיפוסית: "האם היה ארון הברית נוכח בקרב מכמשי?" הרצאה אחרת: "דיכאון אחרי לידה ותחו־שות ביחס לאמהות בשומרון". האם אפשר להניח שחוקרים במרכז האקדמי האוניברסלי באריאל עסקו גם בדיכאון של נשים פלס־טיניות שהפילו במחסומים?

הגיעה אליי בקשת המכללה באריאל למימון כנס בנושא סבי־בתי בישראל. הקרן המממנת רדשה מהפונים שמות של חוק־רים שהבטיחו מפורשות את השתתפותם. בין השמות שאריאל הצדירה על כוונותם לקחת חלק בכנס היו שני חוקרים פלסטינים מרצועת עזה: סטודנטים ומרצים אינם רשאים לצאת מעזה אפילו לחו"ל. הרצועה סגורה ומסוגרת עבור חולים נוטים למות. פועלים המנסים להסתנן ממנה לישראל, לחפש עבודה, נורים על גדרו־תיה. ולמכללת אריאל יש שקרים עם גורמי ביטחון, שיאפשרו לה לעשות שימוש בשני מרצים שביאושם לצאת מהרצועה הסכימו

אריאל רובינשטיין • ממכללה לאוניברסיטה

בעד חרם אקדמי

(אולי) לקשט את כנס מפריחי שממת השומרון. גם האוניברסיטה העברית בירושלים הוקמה כסמל פוליטי לחזרת עם ישראל לרצנו. אלא שבניגוד למכללת אריאל הייתה האוניברסיטה העברית מראשיתה בית ועד אקדמי לתפארת, אוניברסיטת מחקר המשלבת את האוניברסלי עם העברי. אריאל היא מכללה אזוּרית גדולה. ההכרה במכללה זו אוניברסיטה היא מהלך פוליטי טהור.

אינני מתיימר לאוניקסיטיות ביחסי למכללה באריאל. לא יותר אוניקסיטיבית הייתה ועדת הבדיקה מטעם מל"ג יו"ש, שקב־עה כ־י מדובר במוסד הראוי לשרודג אקדמי. ועדה זו כללה אישים מפורסמים ונאמנים למדע. גם מסירותם המופלגת של כמה מהר־גולים שבהם למפעל ההתנהלויות אינה מוטלת בספק.

אריאל רובינשטיין, נגיד המכללה באריאל

אריאל היא מכללה אזוּרית גדולה. ההכרה במכללה זו כאוניברסיטה היא מהלך פוליטי טהור. אין לה דבר עם רמתה האקדמית

אני מודה בחולשתי. יש לי גם פינה חמה בלב לאנשים שפנ־שתי באריאל. קורנת משם נוסטלגיה כובשת. אבל אסור לסימפ־טיה לבלבל. ההכרה במכללה כאוניברסיטה אין לה דבר עם רמתה האקדמית. אף אחד לא היה שוקל זאת אם המכללה הייתה ממוקמת ברמת השרון, בצפת או ברהט. נגיעת "אוניברסיטה" בשומרון היא בסך הכל רכיב בבלוף מדיניות ההקפאה של ממשלת ישראל.

גם לאקדמיה הרופסת בישראל צריכים להיות קווים אדומים. השימוש באקדמיה לצורכי־מנגנון הכיבוש מחייב תגובה ציונית חולמת. אריאל היא מכללה שתכלית לקדם מטרה קטסטרופלית שעלולה להביא לעקרות עם ישראל, אם לא מדינתו ומרצו או מנשמתו. החרמתה היא התשובה המתבקשת. ■

אריאל רובינשטיין, נגיד המכללה באריאל

יונתן יבין • שר הנתניהו

ישראל רוצה מנהיג רווק

1. ונגיד שהיא התערבה. או מה? באיזה שלב אמורה אישה למ־שוך את ידיה כליל מענייני בעלה? כמה בכיר עליו להיות כדי רצי כעס והתנהגות דוחה? רק כששרה צועקת זה פתאום חזיון נדיה. ככה? צועקת? פה בשווייץ?

3. החכמים שואלים את עצמם מה מסתתר מאחורי כל המתק־פה. ודאי למישהו "יש ש'אנ'רה". ואו באים אנשי האובר־קונס־פ.

פרוצדיה, וטוענים שהכל בכלל תרגיל של ביבי. אז היגטרס שלו להציג את עצמו כמסכן ומותקף. ככה הוא מעלה פופולריות. הוא תמיד עשה את זה. בפברואר 2002 ובמרץ 97. וגם בינואר 1874, כשנשפך על הפוניץ' על נפוליאון במסיבה של השגררה אלוהים, את מי זה מעניין?

נתניהו, מעמרת הקורבן האותנטית או המרומה, מבקש מהצי־בור ומהתקשורת: הפנו את הבקורות אליי. אם כך, אנו מפנים: מר נתניהו, כן או לא: האם אשתך חתמה באופן רשמי על מסמך כלשהו, שעניינו מיינוים או כל דבר אחר שאינו קשור לניהול משק הבית של המעון הרשמי? לא? תודה רבה, סע לשלום (או לאו שלא תיסע, כי שלום זה לא).

4. כשישראל בחנה ביבי, היא בחרה גם שרה. כל יועץ פוליטי יגיד לכם, שמי שיש לו שאיפות מדיניות מינימליות אין ואוסף לחיקוי אישה ובונה לה ובו 2.4 ילדים וכלב שקוראים לו רק־סו. מדוע? שמוש שהציבור אוהב נבחרים נשואים, מיושבים בר־עתם, נורמטיביים (סליחה על הביטוי), "נורמליים".

השאלה היחידה היא: מה נורמלי בראש ממשלה נשוי? האם לא רצוי לכולנו דווקא מנהיג רווקי אחי כזה שלא יושב לו אישה על הראש כל היום, עם כל ה"זכרת לקנות" וה"אתה לא מעצים אותי", וכלי ההמין אצל החמות, וה"השמת בזמן האח־רון, לאי? האם לא עדיף לנו מנהיג חוק – אבל גם רווק – שפע־מיים בשבוע קופץ לאיזה פאב, ואת־תורת ומנו מקדיש לענייני

המדינה, ולה בלבד? ■

תמר הרמן • בעידן הרייטינג

כמו גלדיאטורים בזירה

ברומא היו הקיסרים יושבים גבוה על הטריבוּנה, ואגב שתיה ואכילה מתבוננים – במידה כזו או אחרת של עניין – במאבק לחיים ולמוות שהתנהל למטה בזירה. ברגע האמת הם היו מסמנים כבוהן ידם את גור דינו של הגלדיאטור האומ־ללו, למעלה – לחיים, למטה – למוות. כיום, הכתבים והפרש־נים באולפן הטלוויזיה, כמו צופי הטלוויזיה בביתם אגב שתייה ואכילה, יושבים מסתכלים – במידה כזו או אחרת של עניין – בנשיא ארה"ב, המתוח כקפיץ, נושא את נאומו השנתי על מצב האומה. מיד לאחר שנאמרה המילה האחרונה, מצדחצים הפר־שנים חרבות ו"סולפים מן השורול" אמרי שפה, והצופים בבית משגרים מסרונים או מטקסקים, ובמידה רבה חורצים בכך את גורל ממשלו. הקיסרים הפכו לגלדיאטורים.

היום הסיכוי של בעלי תפקידים פוליטיים בכירים להספיק לאגור מצבורי אשראי ציבורי שיגנו עליהם משבט הביקורת הציבורית וסייעו להם לייצב את מנהיגותם הוא ועום. למעשה, מהרגע שנבחרו מתחילה עבורם הספירה לאחור: שהייתם כפי־סגת ההצלחה היא קצוצרה, והם מוצאים עצמם מורח מאוד במ־דרון החלקלק בדרך למטה.

כך נפל טוני בלייר ממרומי הפופולריות שבה זכה בשנים הראשונות לכהונתו ופרש כשעית הקהל כבריטניה קצה בו, ניקולא סרקוזי, שהפופולריות שלו בתחילת נשיאותו הרדי־עה שחקים מתבוסס כיום באזורי ה־25% תמיכה במנהיגותו, ואילו אובמה, שרק לפני שנה זהר בשמי הפוליטיקה האמרי־קאית, נאלץ עכשיו להתמודד עם תוצאות סקרים המורים כי יותר ממחצית הציבור האמריקאי מענינה לממשלו ציונים בלי־ת־חממיאים בעליל. למעשה, תקופת הכהונה כולה הפכה עבור המנהיגים ברמוקטיה אחת לחיאת אחו־ארוך, כפי שאמר־קבל אובמה בנאומו.

תמר הרמן, שרתה כשרה הראשונה של הבנק הלאומי

הסיכוי של בעלי תפקידים פוליטיים בכירים להספיק לאגור מצבורי אשראי ציבורי שיגנו עליהם משבט הביקורת וסייעו להם לייצב את מנהיגותם הוא זעום

תמר הרמן, שרתה כשרה הראשונה של הבנק הלאומי

לשחיקה חסרת תקדים זו במעמדה של המנהיגות הפוליטית בעולם הדמוקרטי סיבות רבות: ראשית, כריזמה, יכולת רטור־רית, מראה נאה ויכולות "לעבור טוב" בתקשורת אינם בהכרח כישורים מתאימים ומספיקים לנהל מדינה.

שנית, הבעיות הניצבות כיום לפני מקבלי החלטות מור־כבות בהרבה מעברת לפיכך, יכולתם לשלוט במתרחש, ועוד יותר מכך להוכיח שהמפקח בכל אחת מבעיות מורכבות אלה – החל בכשלי השוק, עבור באסטרטגיות צבאיות עתירות טכ־נולוגיה וכלה בבעיות אגרנה וסביבה – היא נמוכה.

ומינותו לציבור הרחב של מידע על כל דבר ועניין שבעולם, מנשקש גרעיני עד התחממות כדור הארץ ומגיעת מגפות, גם היא שוחקת את היתרון היחסי שהיה בעבר למנהיג, שרק על אוננו לחשו המומחים הצטייר לכן בעיני המונים כאב הגדול, היודע כל הכיטוי והתקשורת הבלתי־פוסק של כל מהלך של הנצצאים בצמגרת גם הוא מקטין את יתרון הקסם שבריוחוק, כשהוא חושף של אגל יועה הנוטף על מצחם, כל קטט של עייפות, כל הבעה כל מבוכה, ומעל הכל – כל "החלקה" אתית ומוסרית.

לכאורה, אנו מתקרבים לאידיאל הדמוקרטי הצרוץ, שבו מנהיגים אינם יכולים להרשות לעצמם שלא להטות אוזן לבנ־ריחים, והציבור, הריבון ברמוקרטיה, מפעיל בקרה מתמדת על היושבים בצמרת. אלא שאליה יקוץ בה: בהיותם חרדים תמיד־רית מאובדן התמיכה בהם, מעדיפים המנהיגים שלא להסתכן; הם בוחרים בברירות מדיניות השוות לכל נפש וגמנעיים מההל־טו פוליטיות אמיצות, שכן אלה אינן פופולריות בטווח הקצר וכך, כאמצעי שרידה, האסטרטגיה שהייתה יכולה להביא מזור־ללא: לחללים הכלכליים, החברתיים, הסביבתיים והפוליטיים מוקרבת על מובנה מולך הפופולריות. ■

תמר הרמן היא פרופסור באוניברסיטה הפתוחה ועמיתות מחקר במכון לדמוקרטיה

© כל הזכויות שמורות לידעות אחרונות בע"מ אין להעתיק, להפיץ, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לשרד בדרך כלשהי (בכתב, בדיבור או בדיה אחרת) – ובכל אמצעי אלקטרוני, מכטי, בניו או אחר – חלק כלשהו של העיתון לטובת סקטס אישיים. צילום, תרגום, תפוזת, תמונת, תמונת, תמונת טקסטואלית וכן דפים מוצגים, לרבות באמצעות הקלטת והקדויה, כל אישור מפורש בכתב מהמוציאה לאור, ידעות אחרונות בע"מ